

Nr 251.

Av herr **Källman** m. fl., i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående nedläggande av högre lärarinneseminariet m. m.

Enligt Kungl. Maj:ts proposition nr 255 angående nedläggande av högre lärarinneseminariet skall i samband med seminariets nedläggande en genomgripande förändring av läroverksorganisationen i Stockholm vidtagas. Syftet med denna omorganisation skulle vara *dels* att åstadkomma en lämplig och rättvis anpassning av läroverksorganisationen till behovet inom alla delar av Stockholm, där under senare år en kraftig befolkningsförskjutning mot ytterområdena ägt rum, *dels* också att ernå en avlastning av högre allmänna läroverket i Bromma. Härvid har någon utvidgning av den nuvarande organisationen icke ansetts kunna eller behöva ifrågakomma.

Den nu föreslagna läroverksorganisationen är planlagd på lång sikt och bör därför i möjligaste mån så tillgodose alla berörda medborgares berättigade intressen, att icke inom en snar framtid nya berättigade krav på omgestaltning av densamma måste framkomma.

Med utgångspunkt från en av borgarrådet Oscar Larsson utarbetad promemoria har 1940 års skolutredning ansett sig kunna göra det uttalandet, att den föreslagna organisationen för närvarande och i det hela är rättvist anpassad och tillräcklig med hänsyn till de olika regionala behoven. Härvid synes emellertid skolutredningen ha förbisett *dels* att det här icke är en fråga, som rör enbart Stockholms stad som kommunal administrativ enhet, utan som bör behandlas för Stockholm som geografisk regional sådan, *dels* att den promemoria, på vilken skolutredningen byggt sitt ställningstagande, endast tillgodoser Stockholms stads egna intressen och därför icke oreserverat kan utgöra underlag för statsmakternas ställningstagande i frågan. Sålunda framgår av berörda promemoria och skolutredningens uttalanden därom samt av skolöverstyrelsens yttrande över densamma, att ett mycket stort antal elever bosatta inom Stockholms grannkommuner utan närmare motivering i statistiskt avseende hänförts till delar av den inre staden. Så ha t. ex. elever, bosatta inom Nacka och övriga sydöstra förorter samt västra Brännkyrka och de sydvästra förorterna, sammanförts med elever, bosatta på Södermalm, till en grupp med beteckningen »Södermalm» och vidare det stora antal elever, som äro bosatta inom de nordvästra och de nordöstra förorterna, sammanförts med elever, bosatta på Norrmalm, under beteckningen »Norrmalm». Elever från ytterområdena medräknas alltså vid beräkning av skolbehovet för skilda delar av staden utan att därvid samma hänsyn toges till skolbehovet för de områden, i vilka de äro hemmahörande, som till skolbehovet inom de stadsdelar, där övriga elever vid skolorna i Stockholm äro bosatta.

Vid den granskning, som på uppdrag av Solna kommunalnämnd verkstälts av fil. lic. K. E. Fylking beträffande elevfördelningen, har det emellertid visat sig, att ett betydande antal (479) elever bosatta inom de nordvästra förorterna besöka läroverken i Stockholm, och att intet av de egentliga ytterområdena har tillnärmelsevis så stort antal elever i läroverken i den inre staden som de nordvästra förorterna.

Om man bortser ifrån behovet av en avlastning av högre allmänna läroverket i Bromma, som egentligen endast är en fråga, som berör fördelningen inom Bromma, så kan enligt nämnda utredning den inverkan eleverna från de skilda ytterområdena ha på läroverksorganisationen i Stockholm (inre staden) karakteriseras av följande tal som ange antalet elever i läroverkens begynnelseklasser fördelade efter bostadsort: Bromma 89, de nordvästra förorterna 133, de nordöstra förorterna 56, Enskede 98 samt västra Brännkyrka och övriga södra förorter 67. Härav framgår att inverkan från de nordvästra förorterna är större än från något annat ytterområde, och att därför frågan om dessa förorters behov av eget högre allmänt läroverk synes böra avgöras samtidigt med frågan om en omorganisation av läroverken i Stockholm, ty en sådan lösning som departementschefen antyder (sid. 75 i propositionen), nämligen nedläggande av något av läroverken på Norrmalm för upprättande av ett läroverk inom det nordvästra förortsområdet, torde icke kunna komma ifråga inom överskådlig framtid.

De nordvästra förorterna, framför allt Solna och Sundbyberg, utgöra därjämte även i geografiskt regionalt avseende obestriddigen en del av Stockholm, och med sina 65.500 invånare och 1348 elever i läroverk, kommunala mellanskolor och kommunala flickskolor samt sitt pressade ekonomiska läge i förhållande till Stockholms stad är detta område i alldeles särskilt hög grad i behov av statsmakternas stöd vid tillgodoseende av sitt behov av högre läroanstalter.

Det bör i detta sammanhang vidare framhållas, att ett områdes behov av eget högre allmänt läroverk brukar erkännas så snart befolkningens antal uppnått 40.000. För här ifrågavarande område utgjorde folkmängden den 1 januari 1942 65.573, varav för Solna 28.596, Sundbyberg 11.658, Spånga 11.678 och Sollentuna 13.641. Tager man tillika i betraktande *dels* att folkmängden under senaste tio år ökats med 14.300 personer eller 28 %, medan Stockholm samtidigt haft en ökning av 16,6 %, *dels* att folkmängden vid en återgång till normala förhållanden kan antagas komma att ytterligare ansenligt ökas, enär planlagda områden för c:a 65.000 normaleldstäder finnas oexploaterade enbart inom Solna, *dels* ock att här ifrågavarande kommuner vid förläggande av Stockholms garnison till Järvafältet enligt genom vederbörande statliga myndigheters försorg verkställd utredning beräknas komma att utgöra bosättningsområden för militär personal, bör det vara icke blott ett befogat intresse för de norra förortskommunernas invånare utan även ur statens synpunkt välbetänt, att vid uppgörandet av förslag till fördelning av läroverken för Stock-

holmsområdet skäligen hänsyn toges till det obestriddiga behov, som förefinnes inom de ifrågasvarande förorterna. Därvid bör hänsyn tagas icke blott till det för närvarande aktuella behovet, vilket redan det bör vara tillräckligt för upprättande av högre allmänt läroverk inom området, utan också till det förhållandet, att varje område, som får ett sådant aktuellt behov av läroverk tillgodosett, har visat sig också ha ett latent behov därav, vilket kommer till uttryck genom en kraftig ökning av antalet inträdessökande till nyupprättade läroverks begynnelseklasser.

Om man godtager principen att alla medborgare böra i möjligaste mån beredas samma tillgång till utbildning för arbetsuppgifter i samhället, synes det ur det allmännas synpunkt vara mindre lämpligt att omgruppera läroverken i Stockholm på sådant sätt, att ett område som Bromma med 52.400 i stort sett välsituerade invånare tillföres ännu ett läroverk utöver det redan befintliga, om samtidigt de nordvästra förorterna med sina 65.500 invånare med mindre god ekonomisk bärkraft fortfarande skola nödgas i stor utsträckning hänvisa sin bildningssökande ungdom till läroverken i Stockholm med därav följande extra kostnader för resor med mera, kostnader som många av dessa kommuners invånare icke förmå bära och som därför utgöra ett hinder för beredande av en tillfredsställande undervisning åt ungdomen. Erfarenheten visar också att familjer, som önska bereda sina barn undervisning i läroverk, för undvikande av dylika kostnader ofta avflytta till Stockholm, då barnen komma i den ålder att deras läroverksundervisning börjar, ett förhållande, som förvisso icke främjar en önskvärd bosättning och icke heller förbättrar de sociala förhållandena. Denna uppfattning synes också skolöverstyrelsen i princip dela, ty den säger i sitt yttrande å sid. 34 angående Enskede:

»Överstyrelsen tänker därvid icke blott på det konstaterade behovet 24 platser, utan också på det utan tvivel stora latent behov, som finnes i Enskede. Detta latent behov torde vara betydligt större än på Östermalm och i Bromma. Emedan befolkningen i genomsnitt är mindre välsituerad i Enskede än på Östermalm och i Bromma, kan man förutsätta, att ett förhållandevis mindre antal lärjungar kunna beredas möjlighet att resa till läroverk i staden från Enskede än från Bromma och Östermalm.»

Detta yttrande äger lika stor giltighet för de nordvästra förorterna som för Enskede och västra Brännkyrka.

För kommunerna är det därjämte på lång sikt av avgörande betydelse för deras ekonomi, om inom desamma finnes möjlighet till den högre skolbildning, som familjer med barn och ordnad ekonomi kräva för bosättning på platsen i fråga. Ty även om kommunerna göra stora uppoffringar för stärkande av sin ekonomiska bärkraft och för sociala välfärdsanordningar, kunna de ändå därmed icke ernå det som i längden avgör deras ekonomiska stabilisering, d. v. s. att draga till sig och kvarhålla en välsituerad befolkning, om icke ovannämnda förutsättning för en sådan befolknings bosättning inom kommunen skapas.

Skulle det föreliggande förslaget till omorganisation av läroverken i Stock-

holm under förhandenvarande förhållanden komma att realiseras, torde det innebära ett mycket svårt hinder för de nordvästra förörternas framtida utveckling.

På grund av vad sålunda anförts synes det oss vara riktigast, att riksdagen icke fattar något beslut, som innebär upprättande av nya läroverk eller uppförande av läroverksbyggnader på nya platser i Stockholm, utan att därvid de nordvästra förörternas trängande behov av eget högre allmänt läroverk tillgodoses.

Om en omorganisation av läroverken i Stockholm, såsom förefaller sannolikt, nu måste vidtagas, bör densamma genomföras, så att ett högre allmänt läroverk upprättas på därför lämplig plats inom någon av de nordvästra förörternas.

Som skäl för sitt avstyrkande utlåtande har skolöverstyrelsen bl. a. anført, att utredning icke presterats rörande skolbyggnadens läge och bestridandet av kostnaderna för densamma. Dessa invändningar ha emellertid förlorat det väsentliga av sin tyngd genom ovannämnda utredning samt Solna kommunalfullmäktiges enhälliga beslut av den 27 april 1942, att, därest ett högre allmänt läroverk förlägges till Solna, kommunen är villig att bestrida kostnaderna för läroverksbyggnaden med inredning och utrustning. Detta beslut bragtes omedelbart till Kungl. Maj:ts kännedom, men på grund av brådska med propositionens utarbetande har hänsyn härtill ej kunnat tagas vid dess avfattande.

På vilken plats ett blivande läroverk i de nordvästra förörternas skall förläggas, bör bli föremål för en närmare omprövning och sedermera avgöras av Kungl. Maj:t.

Med hänsyn till ovan framförda synpunkter hemställa vi,

att riksdagen måtte i princip bifalla Kungl. Maj:ts proposition nr 255 samt bemyndiga Kungl. Maj:t att besluta om linjefördelningen och läroverkens placering, sedan ytterligare utredning verkstälts, varvid de nordvästra förörternas behov av eget högre allmänt läroverk jämväl beaktas.

Stockholm den 13 maj 1942.

G. W. Källman.

Sam Larsson.

Albert Forslund.

Nils Herlitz.

L. Franzon.

J. A. Andersson.

Carl Beck-Friis.

A. R. Aronsson.